

Сахно Світлана,
здобувачка спеціальності
Менеджмент соціокультурної діяльності
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Україна

Ладонько Людмила,
доктор економічних наук,
професорка кафедри мистецьких дисциплін
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Україна

КОНТРКУЛЬТУРА: ВІД МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕННЯ

Розглянуто причини, ідеологія та напрями виникнення контркультурних рухів ХХ-ХХІ століття як форма опору або протистояння основним суспільним нормам і цінностям. Визначено роль контркультурних рухів у формуванні культурно-мистецької сфери та сучасного суспільства загалом.

Ключові слова: *контркультура, культурне середовище, суспільні рухи, норми, цінності.*

Контркультура – це рух, який формується поза рамками домінування культурної парадигми та виражає незадоволеність її цінностями та нормами. Це рух, що остаточно відповідає на соціальні, культурні, політичні або економічні проблеми, які спричиняють дисгармонію у суспільстві.

Контркультура в широкому сенсі розглядається як сукупність ідей, цінностей, світогляду, які протистоять офіційній, базовій культурі суспільства. Якщо в рамках офіційної культури пов'язані такі цінності: як влада; держава; освіта; релігійна сторона життя людини; мистецтво, то для контркультури характерні такі риси, як: анархічність; аполітичність; андеграунд, нетрадиційні культурні форми; нетрадиційні форми релігії [1].

Причин виникнення контркультури ХХ століття є багато і вони досить різноманітні, але основна з них, це незадоволеність установками та

нормами суспільства. Контркультурні рухи можуть виникати як відображення протесту проти наявних політичних та культурних систем, соціальної несправедливості, як реакція на системну дискримінацію, кризові ситуації (економічні, соціально-політичні кризи, війни чи екологічні катастрофи).

В історії існує велика кількість прикладів контркультурних рухів які, перш за все, асоціюються із протестними: бітники, хіпі, рух за громадянські права, антивоєнні рухи, панк, панк-рок, метал-рок тощо.

Основними функції, які виконувала контркультура були [2]:

- Руйнівна, пов'язана з руйнуванням загальноприйнятих вічних цінностей, настанням безкультур'я і подальшим відновленням, але вже з урахуванням нових вимог з боку представників контркультури.
- Революційна – культурний процес породжує нові культурно-історичні епохи, які відрізняються одна від одної радикально, шляхом впровадження парадигмальних змін. Ці глибинні революційні перетворення, як раз, і породжує контркультура.
- Інноваційна. Контркультура постійно виявляє себе у вигляді механізму культурних новацій. Вона, таким чином, володіє величезним потенціалом оновлення. Народження нових ціннісних орієнтирів є провісником нової культури, а ось буде це оновлення в кращу сторону чи в гіршу, залежить повністю від того, яку спрямованість має контркультура і які цілі вона переслідує.

Однак, контркультура може відображати як минулий етап суспільного розвитку, так і орієнтуватися на його потенційне майбутнє. Найбільш сприйнятливою для контркультурних інновацій є, звичайно, молодь. Сам же префікс «контр-» не означає повного заперечення культурної спадщини чи національної самоідентифікації молоді. Це моменти заперечення певних консервативних елементів культури, підготовки контркультурних новацій, що мають, характер і зміст

становлення нових ціннісно-світоглядних орієнтирів суспільства [3].

Технологічний розвиток створив унікальні можливості для самовираження та сприяв еволюції контркультурних рухів, а зростаюче використання інформаційно-комунікативних технологій та соціальних мереж створило новий контекст для формування та поширення ідей, утому числі у сфері креативного протесту. Як правило, сучасні контркультурні рухи зосереджені на правах малих груп, гендерній рівності та глобальних проблемах функціонування та розвитку світу. Серед загальних рис, притаманних контркультурі XXI століття можна виділити наступні:

Контркультура XXI століття знаходиться на передовій боротьби за більш стійкий і справедливий світ. Невід'ємною частиною сучасної контркультури є активізм, який фокусується на екологічних проблемах. Акцент на сталості та екологічності з наближенням загрози зміни клімату та деградації довкілля зробили багато людей, які взялися за захист планети та просування екологічної свідомості.

Контркультура XXI століття прагне створити більш справедливе та інклюзивне суспільство. Ще однією ключовою особливістю є прийняття різноманітності та інклюзії. У світі, позначеному зростаючою поляризацією і соціальним поділом, контркультура прагне створювати простори, які є гостинними та інклюзивними для людей з усіх верств суспільства.

Контркультура XXI століття протистоїть надмірностям культури споживання. Сучасна контркультура характеризується неприйняттям споживання та матеріалізму. У суспільстві, яке цінує матеріальні цінності та багатство, контркультура прагне кинути виклик домінуючій парадигмі, просуваючи альтернативні форми споживання, які ставлять на перше місце стійкість, простоту та спільноту. Це від бойкоту брендів швидкої моди до участі в економіці спільного споживання

Загальні риси сучасної контркультури вплинули також і на Україну. У відповідь на агресію та окупацію українських територій виникли

різноманітні контркультурні рухи, які кидають виклик мейнстримним наративам, виступають за свободу та національну ідентичність.

Однією з помітних контркультур, що виникли в Україні у відповідь на війну, є антивоєнний рух. Цей рух включає активістів, митців та звичайних громадян, які об'єдналися у своєму протистоянні російській агресії та тероризму. Через протести, мистецькі інсталяції та організації в соціальних мережах, антивоєнний рух зміг підвищити обізнаність про злочини росії. Крім того, війна також призвела до відродження українського націоналізму та патріотизму, особливо серед молоді. Відроджене почуття національної гордості проявляється у формі культурних заходів, освітніх програм та різноманітних ініціатив, які вшановують українську історію, мову та традиції.

Контркультури традиційно з'являються в періоди історичних, політичних та культурних змін, коли певні групи суспільства відчувають незадоволення та починають формувати власні культурні ідентичності, альтернативні та протестні способи життя, світогляди та цінності. Це руйнування консервативних стереотипів, бажання змін та революційного перетворення суспільства, відмова від авторитарних уявлень про життя та індивідуальну свободу.

Загальні контркультури спрямовані на більші соціальні, економічні та політичні свободи, на підвищення рівня самосвідомості та усвідомлення індивідуальної відповідальності за своє життя. Ці рухи сприяють збільшенню різноманітності в культурі та соціумі, підтримують толерантність та відкритість до інших культур та світоглядів.

Список використаних джерел

1. Шафраньош Олексій. Підходи до трактування феномену контркультури: спроба типологізації. Науково-теоретичний альманах "Грані", том 22, № 3, 2019. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268619735.pdf>

2. Поняття контркультури і її прояв у сучасній Україні.
URL:<https://referatss.com.ua/work/ponjattja-kontrkulturi-i-ii-projav-u-suchasnij-ukraini/>

3. Новак Т.В. Феномен контркультури в сучасному суспільстві
Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія.
Культурологія. Збірник наукових праць. Том 15, № 1, 2012